

مجموعه‌ها و گنجینه‌ها

مؤسسه تحقیقات آسیای میانه و غربی - دانشگاه کراچی

Institute of Central and West Asian Studies

چند سال است که این مؤسسه علمی در دانشگاه کراچی تشکیل شده است و دکتر ریاض الاسلام استاد تاریخ ایران در آن دانشگاه، سمت مدیریت آن را بر عهده دارد. فعالیت اساسی انجمن در طی ده سال که از تأسیس آن می‌گذرد چاپ هشت جلد کتاب است:

- ۱- منشئات شاملو. تصحیح ریاض الاسلام. ۱۹۷۱.

- ۲- دیوان بیرامخان (ترکی و فارسی). تصحیح پیر حسام‌الدین راشدی و دکتر محمد صابر. ۱۹۷۱.

- ۳- تذکرة الشمرا جهانگیر. تصحیح عبدالغنی میرزایف با حواشی حسام‌الدین راشدی. ۱۹۷۶.

- ۴- خاطرات مطربی سمرقندی. (در ملاقات با جهانگیر). تصحیح عبدالغنی میرزایف. ۱۹۷۶.

- ۵- خوشنویسان تته (به انگلیسی). تألیف م. ا. غفور. ۱۹۷۸.

- ۶- تذکرة مجمع‌الشمرا جهانگیرشاهی. از ملاقاتی هروی. با تصحیح محمد سلیم اختر. ۱۹۷۸ پ
- ۷-

A Calendar of Documents on Indo-Persian Relations (1500-1750). By Riazul Islam. vol. I. 1979.

- ۸- بحر الاسرار فی مناقب الاخیار. از محمود بن امیر ولی بلخی. سفرنامه هند و سیلان. به اهتمام و مقدمه ریاض الاسلام ۱۸۹۰.

مؤسسه کتابهای دیگری در دست تهیه و چاپ دارد که عبارت است از:

- ۹- جلد دوم اسناد روابط ایران و هند تألیف ریاض الاسلام.

- ۱۰- تاریخ رشیدی میرزا حیدر دوغلات به تصحیح حسام‌الدین راشدی.

- ۱۱- تحلیل و طبقه‌بندی کتاب مرآة الاصطلاح اندرام‌مخلص توسط ریاض الاسلام.

- ۱۲- نصرت‌نامه ترکمان از بایزید پورانی به تصحیح انصار زاهد خان.

- ۱۳- با بر نامه فارسی ترجمه عبدالرحیم خان خاقان به تصحیح در روشن‌آرایبگم.

- ۱۴- جامع‌التواریخ حسنی (قسمت فرزندان شاهرخ) به تصحیح حسین مدرسی طباطبائی و ایرج افشار.

اسناد روابط ایران و هند در دوره صفوی

Riazul Islam

A Calendar of documents on Indo-Persian relations. (1500-1750). 2 volumes. Krachi. Institute of Central and West Asian Studies. 1979-1982.

دکتر ریاض الاسلام، استاد و محقق ایرانشناس پاکستانی و مدیر علمی مؤسسه

تحقیقات آسیای میانه و غربی، در سال ۱۹۷۰ کتاب تاریخی مفیدی به زبان انگلیسی تحت عنوان روابط هند و ایران دربارهٔ ارتباطهای سیاسی و سفرایی میان ایران و دربار مغولان هندی در سلسلهٔ انتشارات بنیاد فرهنگ ایران منتشر ساخت. آن کتاب علمی و محققانه مبتنی بود بر متون اسناد و مدارکی که مؤلف در طول سالیان دراز سفر و تحقیق از گوشهٔ کتابخانه‌ها و آرشیو به دست آورده بود و لازم می‌بود که توصیف و گزارش آن اسناد یک یک گفته آید تا مضامین و مطالب هر سند بر محققان روشن شود.

پس از انتشار آن کتاب، آقای ریاض‌الاسلام در صدد انتشار مجموعهٔ اسناد برآمد و توانست که فهرستنامهٔ مفید خود را از ۴۲۶ سند به چاپ برساند. این خدمت علمی به توجه دکتر پرویز ناتل خانلری و مساعدت مالی بنیاد فرهنگ ایران و مؤسسهٔ تحقیقات آسیای میانه و غربی به زیور چاپ درآمده.

روش کار ریاض‌الاسلام در معرفی هر سند عبارت است از معرفی صادرکنندهٔ سند (بطور مثال شاه‌لمه‌اسب، سند ۸)، مخاطب سند، تاریخ سند، محل صدور سند، محل وجود یا نشر سند، آغاز سند، انجام سند، ترجمهٔ سند، خلاصهٔ مطالب سند و بالاخره تعلیقات دربارهٔ هر سند.

توضیح آنکه دربارهٔ همان سند شاه‌لمه‌اسب خطاب به محمدخان نشان داده است که آن سند در بیست مرجع نقل شده و ضمن ترجمهٔ اکبرنامه به انگلیسی هم آورده شده است، یا سند شمارهٔ ۹ (نامهٔ همایون به شاه‌لمه‌اسب) ذکرش و نقلش در هشت مرجع دیده می‌شود.

مجموعهٔ دو مجلد در ده بخش است به این ترتیب: نامه‌های عهد بابر و همایون، عهد اکبر، عهد جهانگیر، عهد شاه‌جهان، عهد اورنگ‌زیب، پس از اورنگ‌زیب، سلاطین دکن، مکاتبات ماوراءالنهر، مکاتبات عثمانی، متفرقه.

بحرالاسرار فی مناقب‌الاخیار. سفرنامهٔ هند و سیلان

تألیف محمودین امیرولی. به اهتمام ریاض‌الاسلام. کراچی. مؤسسهٔ تحقیقات علوم آسیای میانه و غربی دانشگاه کراچی. ۱۹۸۰. وزیری. ۱۰۷ + ۵۱ ص (سلسلهٔ متون، ش ۶)

گزارش سفری است که در سال ۱۰۳۴ از بلخ به لاهور و پتنه آغاز و پس از دیدار از شهرهای هند و سرندیب در سال ۱۰۴۰ به هرات منتهی شد و در محرم ۱۰۴۱ به بلخ انجامید. دو نسخه ازین متن در تصحیح به کار گرفته شده. دکتر ریاض‌الاسلام در دادن توضیحات و حل مشکلات متن کوشش بسیار به کار برده است.

تذکرهٔ مجمع‌الشعراى جهانگیرشاهی

تألیف ملا قاطمی هروی. با تصحیح و تعلیق و مقدمهٔ دکتر محمد سلیم اختر. کراچی. مؤسسهٔ تحقیقات علوم آسیای میانه و غربی دانشگاه کراچی. ۱۹۷۹. وزیری. ۴۰۲ ص.

دکتر محمد سلیم اختر استاد زبان فارسی در دانشگاه کانبرا (استرالیا) دفتر سوم تذکره ملا قاطمی هروی متوفی در ۱۰۲۴ را از روی یگانه نسخه شناخته شده آن - که بسیار هم مغلوط بوده است - با کوشش زیاد و رسیدگی علمی به چاپ رسانیده. درین تذکره یکمصد و پنجاه شاعر معرفی و نمونه اشعارشان نقل شده. تعلیقات مصحح مفصل و مفید و محققانه است.

مجموعه کتابه‌های ایرانی

در سالهای اخیر سه جلد دیگر از «مجموعه کتابه‌های ایرانی» انتشار یافته است. یک جلد مربوط است به روایت آرامی کتیبه داریوش کبیر در بیستون. این مجلد که جلد پنجم است از بخش اول (کتیبه‌های ایران باستان) حاوی متن کتیبه و ترجمه آن به انگلیسی و تعلیقات است با فهرستی از نامهای خاص اشخاص و جاها به چهار زبان آرامی، اکدی، پارسی باستان و انگلیسی به همراهی فهرستی از تطبیق کلمات آرامی و اکدی با این صفحه عنوان:

The Bisitun Inscription of Darius the Great. Aramaic Version. Text, translation and commentary by J.C. Greenfield and B. Porten. Hand copy by A. Yardeni. London, 1982. 68p.+25 plates.

روایت آرامی کتیبه بیستون بر روی پاپیروس و به شکل طومار همراه اسنادی دیگر در مصر به دست آمد و در سال ۱۹۱۱ توسط ادوارد زاخاو به چاپ رسید. پاپیروسها اینک در موزه دولتی برلین نگاه‌داری می‌شود و در سال ۱۹۷۶ مورد تجدید مطالعه قرار گرفت.

دو جلد دیگر از «کریوس» بخشهای ۲ و ۶ از قسمت چهارم است و قسمت چهارم مخصوص انتشار کتابه‌هایی است که تا اوائل سلسله صفوی نگاهشته شده است. بخش دوم مربوط می‌شود به کتابه‌های خراسان و آنچه‌اکنون به‌عنوان «خراسان-یک» انتشار یافته:

Khorasan I, edited by W.L. Hanaway (London, 1977).

حاوی دو کتیبه، یکی از آن مدرسه دو در مشهد و یکی از آن مسجد شاه مشهد و یکی از آن مسجد جمعه نیشابورست که هنوی امریکایی عکس‌برداری کرده و خوانده و درین مجله نشر کرده است.

عکسهایی که از کتیبه‌ها گرفته شده در نهایت روشنی و خوبی است. کتابه دور گنبد مسجد دو در در دوازده قطعه و کتابه مسجد شاه در بازار مشهد در یازده قطعه و از آن مسجد جمعه در یک قطعه (لوحه‌ای است) گرفته شده.

متن خوانده شده را به آوانویسی لاتین نقل کرده‌اند. کتابه مسجد دو در هفت بیت است از انوری (هزار نقش برآرد زمانه و نبود...) و از آن مسجد شاه چند بیت است از قاسم انوار و از آن مسجد جامع نیشابور قطعه شعری است درباره بنای مسجد

توسط پهلوان علی.

در خواندن کتیبه سوم لفظ «نور و» از مصراع اول بیت چهارم افتاده و یسا در چاپ ساقط شده است و در مصراع دوم بیت پنجم کلمه بر شمار غلط و بی‌شمار (= بیشمار) درست است یعنی دعای بیشمار در حق بانی مسجد بنما. بخش پنجم خاص انتشار کتابه‌های مازندران شرقی است و جزوه فعلی که Eastern Mazaandaran I نام دارد و ا. د. بیور Bivar و احسان یارشاطر تهیه کرده‌اند حاوی کتابه‌هایی است از چند بنای مذهبی و اشیاء چوبی آنجا به این تفصیل و به ترتیب تاریخ کتابه‌ها که چاپ‌کنندگان خوانده و معین کرده‌اند:

– برج رادکان (نکا) ۴۰۷ و ۴۱۱

– برج رسکت (پلسفید) ۵۰۰ (حدود)

– امامزاده تشر (نکا) ۷۵۴

– روشن‌آباد (گرگان) ۸۲۴

– امام سیدعلی، در لنگر ۸۲۹

– امامزاده یحیی ساری ۸۴۶

– منبر مسجد جامع گرگان ۸۵۹

– امامزاده آق مشهد ۸۶۰

– روشن‌آباد ۸۷۷ یا ۸۷۹

– لمزر (سوادکوه) ۸۷۸ (؟)

– سفیدچاه (نکا) ۸۸۵

– شاهزاده حسین ساری ۸۹۰ و ۸۹۵

– امامزاده عباس ساری ۸۹۹

درین جلد فعلاً عکسهای بسیار خوب از کتابه‌ها چاپ شده است به انضمام مقدمه‌ای حاوی اطلاعات جغرافیایی و تاریخی دربارهٔ محللهائی که آثار مذکور در آن محلها دیده شده است. نام عباس شایان مؤلف کتاب مازندران را در پایان مقدمه به اشتباه «شاهیان» Shahiyan آورده‌اند.

– در کتابهٔ شاهزاده حسین (لوحهٔ ۵۹) ظاهراً آنچه به شکل فتحه در داخل لام

«عمل» دیده می‌شود فتحه نیست تا در آوانویسی کلمه بصورت Amala sic، نقل شود. آن خط بیشتر از زمرهٔ اشکالی است که برای پر کردن محل خالی در کتابت یا نقاری به کار می‌رفته و اگر هم حرکت باشد کسره است نه فتحه و ارتباطی به عربی شدن عبارت ندارد. کلمهٔ «نجار» که در آوانوشت همین کتیبه آورده شده (ص ۳) در عکس کتیبه نیست و چنین باید خواند: «عمل حسین بن استاد احمد ساری».

– در کتابهٔ در روشن‌آباد نخستین کلمه «فره» است (لوحهٔ ۴۴).

برای اطلاع علاقه‌مندان، فهرست مجموعهٔ کتابه‌های ایرانی را درینجا به چاپ

می‌رسانیم.

دائرةالمعارف ایرانی

Encyclopaedia Iranica
 Edited by Ehsan Yarshater
 volume I (6 Fascicles)
 London, Routledge and Kegan Paul
 1982-1983

دائرةالمعارف ایرانی یکی از مراجع جهانی است که در کنار دائرةالمعارفهای اسلام، کاتولیک، بودائی، هندی، ژاپنی، کمونیسم و نظائر آنها که برای تمدنهای گذشته و کشورها و مسلكهای جهانی تهیه شده است جایگاه علمی و پایدار خود را به دست آورد.

مقدمه کوتاه اما گویای ناظر دائرةالمعارف حکایت از ممارستهایی می‌کند که او در راه تهیه مواد، انتخاب حروف متناسب و متنوع و زیبایی صفحه‌آرایی آن متحمل شده و نیز نشان‌دهنده آن است که ناظر تمام دقائق و ریزه‌کاریهای علمی را در راه انتخاب مواد و چندبارخوانی نوشته‌ها رعایت کرده است.

هیأت مشاوران دائرةالمعارف مرکب است از اشخاصی که هر يك در زمینه علمی خود صاحب عنوان و متخصص مشهور و کم معارض است، و همه غیرایرانی. چرا؟ این دائرةالمعارف جزوه جزوه منتشر می‌شود و هر جزوه در ۱۱۲ صفحه است. در هر سال سه چهار جزوه از آن به چاپ خواهد رسید.

بنا به گفته ناظر، این دائرةالمعارف خاص انتشار همه مطالب و مباحث فرهنگ ایران است. اما در انتخاب موادی که در زمینه‌های مربوط به مطالعات خاور نزدیک، هندی، یونانی و رومی مرتبط با ایران، تفکر اسلامی و هند، تمدن قفقاز و ماوراءالنهر مطالعات خاص تشیع باشد نیز کوشش خواهد داشت.

هر جزوه تقریباً حاوی یکصد و پنجاه موضوع و به قلم شصت هفتاد نفر است. شش جزوه‌ای که از آن تاکنون نشر شده از حرف «ا» (الف و عین) است و به کلمه «اهریمن» رسیده است.

مقاله افناستان در آن یکی از مفصل‌ترین نوشته‌های این جلد است. (ص ۴۸۶-۵۶۶). این مقاله حاوی عناوین زیرست: جغرافیا، گیاهان، جانوران، قوم‌شناسی، زبانها، پشتو، پراچی، باستانشناسی، هنرهای پیش از اسلام، تاریخ سیاسی، تشکیلات اداری، ادبیات و هر يك ازین مضامین به قلم يك متخصص فن است. بطور مثال نوشته مربوط به پشتو. بقلم مورگنشتیرنه و مقاله زبانها به قلم شارل کیفرست و این هر دو در رشته انتخاب شده واجد صلاحیت.

نام ایرانیانی که تاکنون نوشته‌هایشان درین پنج جزوه طبع شده است برای اطلاع خوانندگان آورده می‌شود: احمد اشرف، منوچهر کاشف، جلال خالقی مطلق، عبدالعلی کارنگ، علینقی منزوی، منوچهر ستوده، احمد تفضلی، احسان یارشاطر، محمد دبیرسیاقی، فرخ غفاری، حسن جوادی، حسین مجبویی اردکانی، ذبیح‌الله صفا،

ضیاءالدين سجادی، غلامحسین یوسفی، ابوالقاسم گرجی، حشمت مؤید، احمد پارسا، شائول بغاش، خسرو فرشیدورد، جلال متینی.

کتابخانه ایرانی

BIBLIOTHECA PERSICA

این سلسله کتاب که توسط مرکز مطالعات ایرانی دانشگاه کلمبیا (نیویورک) و زیر نظر احسان یارشاطر انتشار می‌یابد دارای پنج مجموعه است:

- 1) The Persian Heritage Series
- 2) The Persian Studies Series
- 3) The Modern Persian Literature Series
- 4) The Persian Art Series
- 5) Columbia Lectures on Iranian Studies.

در مجموعه اول که مخصوص ترجمه آثار زبانهای ایرانی است تاکنون سی و هفت کتاب به زبانهای انگلیسی، فرانسه، آلمانی، ایتالیائی، ژاپونی ترجمه و نشر شده است: تذکرة الاولیای عطار (انگلیسی) - خسرو شیرین نظامی (فرانسه) - منتخب دیوان شمس (انگلیسی در دو جلد) - قصه‌های مرزبان‌نامه (انگلیسی) - اخلاق ناصری (انگلیسی) - هفت‌پیکر (فرانسه) - منتخب شاهنامه (انگلیسی) - چهار مقاله عروضی (فرانسه) - نامه تنسر (انگلیسی) - جامع‌التواریخ (قسمت جانشینان چنگیز به انگلیسی) - سفینه سلیمانی (انگلیسی) - سمک عیار (فرانسه) - ویس و رامین (انگلیسی) - فارسنامه ناصری (قسمت قاجار به انگلیسی) - دینکرد ۳ (فرانسه) - بوستان سعدی (انگلیسی) - داستانهای عامیانه ایران باستان (انگلیسی) - منتخب داراب‌نامه بیغمی (انگلیسی) - تاریخ سیستان (انگلیسی) - منتخب ادبیات مانوی (انگلیسی) - منتخب اشعار مولانا (به آلمانی) - سندهادنامه ظهیری (به فرانسه) - تاریخ عالم‌آرای عباسی (به انگلیسی) - الهی‌نامه عطار (به انگلیسی) - دیوان حافظ (ژاپونی) - اسکندرنامه دروغین (به انگلیسی) - سیاست‌نامه نظام‌الملک (انگلیسی) - خسرو و شیرین (ژاپنی) - دینکرد ۶ (انگلیسی) - مرصادالعباد رازی (انگلیسی) - داستانهای اسرارالتوحید (انگلیسی) - منتخب شاهنامه (فرانسه).

در مجموعه دوم که مخصوص مطالعات ایرانی است یازده کتاب نشر شده است که دو تا ترجمه از فارسی است یکی کتاب «دمی با خیام» از علی دشتی و دیگری شیعه در اسلام از محمدحسین طباطبائی و بقیه تألیفاتی است از ایرانشناسان و فهرست آنها به شرح زیر است:

بی‌شماره. مقدمه درباره ادبیات فارسی از روبن لوی R. Levy

۱. دمی با خیام از علی دشتی ترجمه آلون ساتن

۲. کتابشناسی ایران پیش اسلامی از ج. پیرسن J. Pearson

۳. ترکیب در زبان فارسی میانه غربی از ک. برونر Ch. Brunner

۴. ادبیات فارسی در انگلیس و امریکا از ژ. یوحنان J. Yohannan
۵. سه تحقیق درباره حافظ از بورگل Ch. Burgel
۶. شیعه در اسلام از سید محمد حسین طباطبائی ترجمه سید حسین نصر
۷. آخرین غزنویان از بوسورث C.E. Boswerth
۸. تحقیقی درباره آثار مولانا از آنماری شimmel A. Schimmel
۹. کلام شیخ مفید از ماک درموت M.J. McDermott
۱۰. مجمع ابوریحان بیرونی گردآوری احسان یارشاطر و د. بیشاپ D. Bishop
- در مجموعه سوم که خاص ترجمه و معرفی زبده ادبیات معاصر ایران است پنج کتاب انتشار یافته:
۱. برگزیده شعر معاصر ایران از کریمی حکاک
 ۲. برگزیده آثار صادق هدایت از ب. اسپونر و ه. دارک و دیگران
 ۳. برگزیده آثار صادق چوبک از ف. باگلی و ف. چوبک و دیگران
 ۴. غربزدگی از آل احمد ترجمه پ. اسپراکمن
 ۵. برگزیده شعرهای فروغ فرخزاد از ژ. کسلر و امین بنائی و فرزانه میلانی
- در مجموعه چهارم که معرفی هنر ایران است یک کتاب نشر شده و آن مجموعه‌ای است از مقالات که ریچارد اتینگهاوزن و احسان یارشاطر ناظر بر تهیه آن بوده‌اند و مقالاتش عبارت است از:
- گفتار مقدماتی درباره هنر ایران از ریچارد اتینگهاوزن.
 - مسئله سفالهای املش و نظراتی درباره آن از ربرت دایسن R. Dyson
 - برنزه‌های باستانی لرستان از P.R.S. Moorey
 - هنر هخامنشی از پورادا E. Porada
 - نقره‌های ساسانی از هارپر P.O. Harper
 - رنگ و طرح سفال ایرانی از ویلکنسن Ch. Wilkinson
 - معماری ایرانی از P. Soucek
 - هنر حماسی در قلمرو شرقی ایران از گیتی آذرپی
 - شعر و خوشنویسی از آنماری شimmel A. Schimmel
 - اصفهان همچون آینه معماری ایران از اولگت گرابار O. Grabar
 - قالی و بافته‌های صغوی از م. دیمانند M. Dimand
 - سنت نقاشی دیواری در ایران از بازیل‌گری B. Gray
 - نقاشی دوره قاجاری از ب. رابینسون B. Robinson
 - نقاشی معاصر ایران از احسان یارشاطر
- در مجموعه پنجم یک کتاب نشر شده و آن مجموعه‌ای است از پنج خطابه هارولد بیلی H. Bailey درباره فرهنگ سکانی در بخش ایرانی ختن قدیم که در دانشگاه کلمبیا ایراد شده است.

کتابهای تازه انستیتو فرانسوی ایرانشناسی

Balay, Ch. (et) M. Cuypers.

Aux sources de la nouvelle Persane. Tehran. Institut Français à Iranologie de Teheran. 1983. 222p.

کتاب در سه بخش است. قسمت اول به قلم بالایی، گفتاری است دربارهٔ مشخصات وضع ادبی ایران در عصر قاجار. درین گفتار بالایی به نکته‌های اساسی دربارهٔ مطبوعه‌ها، روشنفکران (رضاقلی هدایت، آخوندزاده، ملک‌خان، مستشارالدوله، امین‌الدوله، اعتمادالسلطنه، ترجمه‌ها (محمد طاهر میرزا)، مطبوعات، ادبای مشروطه‌طلب (مراغه‌ای، طالب‌اف، حاجی‌بابای اصفهانی، میرزا آقاخان کرمانی)، مجله‌های ادبی پرداخته و بر اساس مهم‌ترین مدارک و مآخذ بحثی دلکش و روشن به خوانندگان فرانسوی‌زبان عرضه کرده است.

بخش دوم گفتاری است دربارهٔ علی‌اکبر دهخدا، از همان بالایی. فصل اول این بخش به گفتگو در سرگذشت و کارهای دهخدا اختصاص دارد و فصل دوم ترجمهٔ قسمتهایی است از چرند پرند.

بخش سوم گفتاری است در سرگذشت و گزیده‌هایی از ترجمهٔ یکی بود یکی نبود جمالزاده به قلم M. Cuypers بلژیکی. (درددل ملا قربانعلی، دوستی خاله‌خرسه، راجل سیاسی، فارسی شکر است، بیله دیگت بیله چفندر، ویلان‌الدوله).

Bazin, Marcel

La vie rurale dans la région de Qom (Iran Central). Paris. 102p.

۱) وضع طبیعی، ۲) جمعیت، ۳) آبیاری، ۴) وضع کشاورزی، ۵) مالکیت، اصلاحات ارضی، تماوزنیه‌ها، ۶) دامداری، صنایع روستائی، ۷) درآمد، وضع زندگی. ۸) وضع تحول و مشکلات توسعه. *گاه‌نامهٔ انسانی و مطالعات فرهنگی*

Ch. Adle

Art et Société dans le Monde Iranien. Volume préparé par Ch. Adle Paris. 1982. 380p.

«هنر و جامعه در جهان ایرانی» مجموعه‌ای است از مقالات تحقیقی، با ارزش بسیار و نمونه‌ای است از طرز کار و سلیقهٔ خوب گردآورندهٔ آن آقای شهریار عدل.

۱. نگارگری

ب. و. رایینسون بررسی نگارگری در جهان ایرانی از آغاز نیمهٔ سدهٔ ۸ تا پایان دورهٔ ناصری.

م. س. سیمپسون: نقش بغداد در تشکیل نگارگری در جهان ایرانی.

احسان اشراقی: توصیف معاصر نقاشیهای دیواری از میان رفتهٔ کاخهای شاه

طهماسب در قزوین

ا. ف. آکیموشکین: یک هنرکدهٔ ناشناختهٔ بخارا در سدهٔ ۱۱.

۲- هنر فلز و جامعه

۱. س. ملکيان شيروانی: نوشتاری در جامعه‌شناسی هنر اسلامی

۱. س. ملکيان شيروانی: پژوهش در فلزکاری هندوستان

۳- سقال

شهریار عدل: دو کاشی فلزفام کاشان ۷۱۱

۴. م. برونس - تایلور مولیراک: کاشیهای ایلخانی در موزه لوور

۴- معماری

ر. هیلنبراند: برج آرامگاهی دنداندار بسطام

ع. دانشوری: افزوده‌هایی بر برجهای آرامگاهی ایران. گنبد مراغه ۵۹۳

۱. گالدیری: نمونه‌ای جالب از بازسازی دیرینه: خداخانه شیراز.

مقاله‌ها به یکی از دو زبان فرانسه یا انگلیسی است با فشرده‌ای از آن به زبان

دیگر.

Rao, Aparna

Les Gorbats d'Afghanistan Aspects économiques d'un groupe ininérant "Jat". Paris. 1982. 262p. (Bibliothèque Iranienne, No. 27).

بخش اول: جتسا و غربتی‌ها، بخش دوم: جبر تکنیک، بخش سوم: مراحل کوچ،

بخش چهارم سیستم تعویض، بخش پنجم: نسبت تولید و پخش و مصرف.

تحقیقی است بسیار دقیق درباره طایفه‌ای که به غربتیها معروف‌اند و در اقتصاد

بومی افغانستان دارای اهمیت می‌باشند.

انتشارات سمینار ایران‌شناسی و نیز

در دانشگاه و نیز (ایتالیا) شعبه‌ای به مطالعات ایران‌شناسی، اورال‌آلتائی‌شناسی

و قفقازشناسی اختصاص دارد. پرفسور ج. اسکارچیا G. scarcia که از ایران‌شناسان

مراز اول ایتالیا و فارسی‌دانان مبرز آنجاست درین شعبه سمت استادی و ارشاد دارد.

اسکارچیا میان محققان ایرانی مشهورست و هموست که مطالعات تاریخی زیاد درباره

افغانستان و سیستان دارد و تاریخ سیستان را به ایتالیایی ترجمه کرده و متن فارسی

«صفت‌نامه» درویش‌محمد همچنین متن‌دشوار تاریخی از ایتالیائی سفرنامه‌عصرصقوی

میشل ممبره را به چاپ رسانیده و طبق «کتابشناسی ایتالیائی ایران» (ناپل ۱۹۸۲)

نزدیک به یکصد کتاب و مقاله و نوشته درباره ایران منتشر کرده است. از همکاران

شایسته او نام «زیپولی» نباید فراموش بشود.

سمینار دانشگاه و نیز سلسله‌انتشاراتی دارد که نامش چنین است:

Quaderni del Seminario di Iranistica, Uralo-Altaistica e Caucasologia.

این مجموعه از سال ۱۹۷۸ آغاز شده و تاکنون بیست و دو جلد انتشار یافته

است. درینجا نشریاتی که مرتبط با فرهنگ و زبان ایران است معرفی می‌شود:

□ Riccardo Zipoli— the Tomb of Arghun. 1978. 37p.

تحقیقی است دربارهٔ محل دخمهٔ ارغون

- *Comunicazioni iranistiche e islamistiche presentate al Primo Simposio Internazionale di Cultura Transcaucasica. 1979 (2).*

مجموعه‌ای است از چند مقاله که در سمینار سمپوزیوم بین‌المللی فرهنگ سرزمین قفقاز ایراد شده و طبعاً مطالبی چندست که با تمدن و فرهنگ ایران مرتبط می‌شود.

G. Scarcia.— Zurvanismo subcaucasico.

G. Curatola.— Balawhar e Budafs a Parma.

S. Corduas.— Il Nizami di Mukarowsky.

R. Zipoli.— Un principe persiano a Ganja.

R. Bargigli.— Madaén di Khaqani e Madaén di Eshqi.

G. Verceilin.— Da Talebov a Shari'ati.

G. Bellingeri.— La quartine di Mirza 'Ali Mo'juz Shabistari.

- **Giorgio Vercellin.** *Afghanistan 1973—1978. Venezia, 1979. 15pp. (4).*

- **Soltaniye II.** 1979. 70p. (5)

حاوی چهار مقاله است به این شرح:

G. Curatola. — *Le Grotte di Behestan nella Khamse.*

دربارهٔ غار بهستان خمه

G. Curatola. — *Osservazioni sull' emanzade di Qeidar.*

دربارهٔ امامزاده قیدار زنجان

R. Zipoli. — *Qeidar e Arghun*

قیدار و ارغون

G. Curatola. — *Qeidar, Sojas, Lenjan; Nota storico-artistica.*

نکته‌های تاریخی و هنری دربارهٔ قیدار، سوجاس، لنجان

R. Zipoli.— *La Tarikh-e Afshariye di Qasem Khan Jehanshahlu*

تاریخ افشاریه تألیف قاسم‌خان جهانشاهلو.

- **Atti del III Convegno Internazionale sull' Arte e sulla Civiltà Islamica.** *Problemi dell' età timuride* (Venezia 22-25 Ottobre 1979). 1980. 149p. (8)

متن مجموعهٔ سخنرانی‌هایی است که دربارهٔ عصر تیموری در مجمع علمی ونیز ایراد شده است و عبارت است از:

G. Scarcia. — *Lo "Shahrashub" e il realismo platonico*

B. Scarcia Amoretti. — *Note in margine alla Raudat-ash-shuhada.*

مبحثی است از خانم اسکارچیا — همسر ج. اسکارچیا — که نیز ایرانشناس است

و دربارهٔ ادبیات فارسی نوشته‌های زیاد دارد. در تحقیق کنونی روضه‌الشهدای کاشفی را موضوع سخن خویش قرار داده است.

R. Zipoli. — *L'ospite di Bukhara a Mashhad*

G. Vercellin. — *Un santuario timuride mancato*

G. Curatola. — *Nota su alcuni frammenti di ceramica bianca e blu timuride*

M. Nordio. — *Elementi biblici e post biblici nel l'iconografia timuride*

M.V. Fontana. — *Re Bahram e la sua schiava nei manoscritti d'epoca timuride.*

E.J. Grube. — Two Kalilah wa Dimnah Codices made for Baysunghur Mirza.

Y. Danishdust. — Architectural Art in the Timurid Period

G. Calasso. — Una testimonianza letteraria della "provincia" timuride: il "Khavar-namé" di Ebn Hosam

سخنی است دربارهٔ خاورنامه منظومهٔ ابن‌حسام خوسفی.

□ Soltaniye III. Venizia, 1982. 151p. (9)

قسمت سوم از مجموعهٔ مطالعات و تحقیقات مربوط به سلطانیه و اطراف آن است و حاوی مقالات مذکور در زیر:

M. Nordio. — Gli Ilkhanidi: neo-Constantinanesimo e politica

R. Zipoli. — Bolgara/Bolgana بلغان خاتون

C. Gugerotti. — Arghun e gli Armeni

G. Bellingeri. — Elenco dei qishlaq Afshar secondo la Tarikh-e Afshariye di Qasim Khan Jahanshahlu

M. G. Brambilla. — Sultanieh — Aspects of the Foundation of the Town

بحثی است دربارهٔ جهات تأسیس شهر سلطانیه.

G. Curatola. — the viar dragon

قصه و موضوع اژدهای ده «ویار» است.

E. G. Sims. — The internal decoration of the Mausoleum of Oljeitü Khudabanda.

A. Bausani. — the observatory of Maraghe.

□ Isfahan. 1981. 171p. (10)

مجموعهٔ مقالاتی است تاریخی و باستان‌شناسی.

R. Paone. — the Mongol colonization of the Isfahan region

U. Scerrato. — Some obserations on Iranian architecture of the 14e Century

G. Ventrone. — On a variety of Ilkhanid wall decoration

E. Galdieri. — Some aspects of the Ilkhanid presence in the Masjid-i Jami' of Isfahan

E. J. Grube. — Ilkhanid stucco decoration: notes on the stucco decoration of Pir-i Bakran.

F. Fedeli. — Un inedito complesso architettonico nei dintorni di Isfahan.

R. Morichi. — Introduzione ad uno studio tipologico e metrologico sull'architettura civile Safavide

E. Galdieri. — Apparenze e realta nel l'architettura d'età Safavide

این مجموعه پس از مجموعهٔ مقالاتی که دربارهٔ اصفهان درجمله

Iranian Studies

چاپ امریکا انتشار یافت تازه‌ترین تحقیقات دربارهٔ این شهر است. مقالات آن مجموعه بیشتر جنبهٔ تاریخی و اجتماعی داشت و مجموعهٔ ایتالیاییها از نظر تاریخ شهری و

معماری حائز توجه است.

- **Tehran -- Kabul. A tale of two cities, a cura di S. Curzu, L.S. Loi, G. Scarcia. 1980 (11)**

مجموعه‌ای يك گزارش و دو ترجمه است. گزارش سفر از اسکارچیاست. ترجمه یکی داستان کوتاهی است از محمود دولت‌آبادی و دیگری سخنرانی نورمحمد ترکی افغان.

لغات آرامی در فارسی باستان.

- **La Bisaccia dello Sheikh. Omaggio ad Alessandro Bausani Islamista nel Sessantesimo Compleanno. 1981. (19)**

مجموعه‌ای است که برای الکسندر بوزانی «شیخ» اسلام‌شناسهای ایتالیایی تهیه شده و حاوی سی و پنج مقاله است و همه از دوستان، همکاران و دانشجویان او که اینک هر يك از آن دانشجویان استاد یا پژوهنده‌ای است. مقالاتی را که درباره ایران است درینجا نام می‌بریم:

- A. Arioli. — **Su, una fonte di Mustaufi Qazwini**
 G. Scarcia. — **Zurabad**
 G. Curatola. — **Nota a Zurabad: Ceramiche**
 B. Scarcia Amoretti. — **L'imamismo in Iran nell'epoca Selgiuchide.**
 R. Bargigli. — **Femminilità di Mahsati?**
 R. Zipoli. — **Fra Sa'eb e Ghaleb**
 M. Pistoso. — **Note su Shams ud-din Shahin**
 G. Bellingeri. — **Settanta quartine Qashqa'i**
 G. Vercellin. — **Ahmad Kasravi e le lingue inventate.**

□ بیست و یکمین نشریه این مؤسسه مجموعه‌ای است از هفت‌جزوه که در اندرون يك قوطی مقوایی جای گرفته و مجموعاً به افتخار پنجاه‌سالگی پرفسور اسکارچیا از طرف دانشجویان پیشین او تألیف و چاپ شده است.
 در نخستین دفتر آن سلامی است از بوزانی به انضمام کتابشناسی تألیفات اسکارچیا و مقاله‌ای کوتاه از اسکارچیا تحت عنوان «انتقادی کوتاه از خود».
 دیگر دفترهای این مجموعه عبارت است از:

- **R. Bargigli.** — **Riccioli in Unsuri'e Farruhi. 1983 (21, 2)**
 — **G. Bellingeri.** — **Molla Panah Vaqif. 1983 (21, 3)**
 — **G. Curatola.** — **Kalat-i Nadiri. 1983 (21, 4)**
 — **M. Pistoso.** — **Note ad alcuni capitoli del Siyasatname 1983 (21, 5)**
 — **G. Vercellin.** — **Awq. 1983 (21, 6)**
 — **R. Zipoli.** — **Il marchio rovente. Dag in Kalim e Urfi. 1983 (21, 7).**

* * *

دانشکده ادبیات دانشگاه ونیز هر سال يك شماره از نشریه علمی «سالانه خود را به مجموعه شرقشناسی (Serie Orientale) اختصاص می‌دهد. در جلدهای دهم (۱۹۷۹)

و یازدهم (۱۹۸۰) آن مطالب زیر را درباره ایران می‌یابیم.

- G. Scarcia. — Ine morte di Tabas
 A. Arioli. — Notizie sulla moschea Gami' di Isfahan
 G. Curatola. — Pittura murale a Kirman
 G. Scarcia. — Una conferenza su Firdausi.
 B. Scarcia Amoretti. — Sulla strutturazione del potere in Iran dopo la caduta dei Pahlavi
 G. Scarcia. — Per dilettanze over per doglie iranistiche.

انتشارات ایرانی کلوس شوارتر

Islam Kundliche Untersuchungen, Herausgegeben von Klaus Schwarz

کلوس شوارتز مؤسس سازمان انتشاراتی Klaus Schwarz Verlag در میان یک سلسله از انتشارات خود که به عنوان مذکور در فوق اختصاص داده و نزدیک به صد جلد رسیده چند اثر هم که به مباحث تاریخ و فرهنگ ایران مربوط است منتشر ساخته و تازه‌ترین کتابهای او درین زمینه عبارت است از کتابهای:

برده‌داری

Hans Müller

Die Kunst des sklavenkaufs nach arabischen, persischen und türkischen Ratgebern vom 10. bis zum 18. Jahrhundert. 1980. 246 s. (Band 57).

مطالب کتاب عبارت است: ریشه‌ها و هدفهای برده‌فروشی (جنبه‌های طبی، جغرافیایی، اخلاق، حسب)، آراء و عقاید دانشمندان اسلامی درباره برده‌داری (ابوبکر محمد رازی، ابن بهلول، ابوسهل سگزی، ابن‌سینا، ابن بطلان، عنصرالمالی)، تأثیرات اقتصادی از نوشته‌های اسلامی (ابوالفضل دمشقی، غزالی، فخرالدین رازی، ابن‌ابی ربیع... ابن‌اللقف، خواجه‌نصیر و شارحین او، شهرزوری، املی، ایچی، دوانی)، مقایسه میان عقاید دانشمندان مذکور.

پیشه‌وری و صنف‌های عصر صفوی

Mehdi Keyvani

Artisans and Guild life in the later Safavid period. Contribution to the social — economic history of Persia. 1982. 339p. (Band 65)

کتاب درباره وضع پیشه‌وران و طرز اداره امور اصناف در دوره صفوی است. مؤلف در بخش اول از منابع تحقیق درین رشته که عبارت از منابع محلی، گزارشهای سیاحان اروپائی، گزارشهای مبلغین مسیحی، متون ادبی، تاریخ محلی است یاد می‌کند و در بخش دوم تعداد و طبقه‌بندی اصناف را برمی‌شمارد. در بخش سوم طرز ترکیب و تشکیل صنفا را بیان می‌کند و در همین مبحث به وصف مناصب دولتی که عبارت از کلانتر، نقیب، محتسب، داروغه، ملک‌التجار است می‌پردازد و ضمناً مناصب خاص و داخلی صنف را که باشی و گدخدا بوده است می‌شناساند. بخش چهارم به روشهای

مراقبت و مجازاتهای حکومتی اختصاص دارد و در بخش پنجم فعالیت اجتماعی و سیاسی صنفها بیان شده است. در بخش ششم صنفهای خاص (اصناف شاهی - پیشه‌وران غیرمسلم) معرفی شده‌اند و در بخش هفتم از فعالیتهای فرهنگی و مذهبی اصناف گفتگو می‌شود.

مؤلف از مجمع‌الاصناف و شهرآشوب وحید و دیگر مآخذ که به این مبحث ارتباط دارد بهره برده است و کتابش قابل استفاده است.

فهرست اسناد و مدارک عصر صفوی

Renate Schimkoreit

Regesten publizierter safavidi scher Herrscherurkunden. Erlasse und Staatsschreiben der frühen Neuzeit Irans. 1982. 552 s. (Band 68)

فهرست اسناد و مدارک عصر صفوی است از زمان سلطنت شاه اسماعیل تا صفی‌میرزا حاوی معرفی ۵۳۷ سند که به ترتیب و نظم تاریخی معرفی شده است. مؤلف مقدمه تحلیلی و علمی محققانه‌ای به آن ترتیب داده و هر سند را بعدی که لازم بوده است معرفی و توصیف کرده. نخستین سند از آن جمادی‌الثانیه ۹۰۷ و آخرین سند مورخ محرم ۱۱۵۷ هجری است. محل نشر هر سند و مشخصات سندشناسی به دقت تمام معین شده است.

سرچشمه‌های اختلافات ایران و عثمانی

Adel Allouche

The Origins and Development of the Ottoman --- Safavid Conflict. (906-962). 1983. 202p. (Band 91)

بخشی است براساس منابع دست اول مخصوصاً مآخذ ترکی درباره سرچشمه و طریقه وسعت‌گرفتن مخاصمات میان ایران و عثمانی از سال ۹۰۶ تا ۹۶۲. مؤلف در مقدمه بحثی از وضع روابط ایران و عثمانی در دوره آق‌قویونلوها کرده است.

دو کتاب موسسه دانشگاه ناپل

Giovanni M. D'Erme

Grammatica del Neopersiano. Napoli. 1979. 405p. (Series Minor, 9).

دستور زبان فارسی

یکی از جدیدترین دستورهای زبان فارسی است که به زبانهای اروپایی (ایتالیائی) انتشار می‌یابد. (در همین ایام آقای فوشه‌گور فرانسوی هم دستوری به زبان فرانسه منتشر کرده است). کتاب آقای درمه پس از دستورهای معروف لمبتون (به انگلیسی) و الول ساتن (به انگلیسی) و لازار (به فرانسه) حاوی نظرها و نکته‌های تازه است. دستورنوشتن برای زبان فارسی در ایتالیا سابقه بیش از سیصد ساله دارد، یعنی از وقتی که حکومت ونیز با ایران روابط تجاری ایجاد کرد آموختن زبان

فارسی برای ایتالیائیها وجوب یافت. پس به نگارش لغت و دستور زبان پرداختند. کتابشناسی ایتالیائی ایران تألیف پیه مونتسه نشان می‌دهد که از سال ۱۶۶۱ میلادی شصت و چهار کتاب و مقاله درباره آموزش و دستور زبان فارسی در زبان ایتالیایی نگارش یافته است.

درمه در زبانشناسی ایرانی از متخصصان است و تعداد تألیفات او (کتاب و مقاله) از بیست درگذشته است.

بر کتاب دستور درمه زبانشناس نامدار فرانسوی ژیلبر لازار در «ابستراکتا ایرانیکا» و جری بچکا از چکوسلوواکی در «آرشیو ارینتالنی» معرفی نوشته‌اند. لازار می‌نویسد که این دستور جدید زبان فارسی بطور اساسی زبان نوشتاری کنونی را توصیف می‌کند.

مقالات ایرانی

Iranica

A cura di Gherardo Gnoli e Adriano v. Rossi. Napoli. 1979. 452p. (Series minor, 10).

مجموعه مقالات «ایرانیکا» گردآوری دو تن از استادان ایرانشناس ایتالیاست: کث. ینولی‌وا. روسی و هر دو در زبانشناسی ایرانی مبرز و صاحب نظرند. مقالاتی که درین مجموعه بسیار مفید چاپ کرده‌اند در سه رشته تبویب شده است:

زبان و ادبیات

کث. درمه: بحثی در طنزهای عبید زاکانی

ا. و. روسی: لهجه‌شناسی جدید بلوچی

رحیم رضا: طبقات الکبری خواجه نظام‌الدین احمد

ا. پرواسی (E. Provasi): بعضی نکات درباره فارسی تهرانی (به انگلیسی).

باستانشناسی

پنج مقاله است از متخصصان درباره حفاریات و کشفیات تازه افغانستان، شهر سوخته سیستان و مسجد جمعه اصفهان و می‌دانیم که ایتالیائیها درین قسمتها بطور علمی و وسیع کار کرده‌اند و آنچه می‌نویسند در نهایت اهمیت و دقت است.

مذهب زردشت

کث. ویدنگرین (سوئدی): الهام و وعظ در گائاما

ف. ژینیو (فرانسوی): معبد خدایان پیش از زردشتی

ژ. دوونگیمن (بلژیکی): قلمرو پادشاهی ایرانیان و «خورنه»

کث. ینولی: تحقیقی درباره کتاب اردواپرافنامه.